

הכירו את הנבחרת שלנו

מי מהפרופסורים חשב

שלא ישרוד את הלילה

שבילה ב**מנזר**

איזו פרופסורית מצאה עצמה

נעולה בבית קברות?

למי יש אמפתיה ל**רהיטים ישנים?**

מי מתכתבת עם **חוקרים מאיראן?**

לא תאמינו כמה מראשי המחלקות שלנו הם

כוכבי רוק בפוטנציה...

תשפ"ב | 2021-2022

משפחת הפקולטה למדעי היהדות

אוניברסיטת בר-אילן

תוכן עניינים

3	פרופ' שמואל רפאל דיקן הפקולטה למדעי היהדות
4	פרופ' חנוך בן פזי ראש המחלקה לפילוסופיה יהודית
5	פרופ' יונתן גרוסמן ראש המחלקה לתנ"ך
6	ד"ר ורד טוהר ראש המחלקה לספרות עם ישראל
7	פרופ' יגאל לוין ראש החוג הרב־תחומי למדעי היהדות
8	פרופ' זאב מגן ראש המחלקה ללימודי המזרח התיכון
9	פרופ' עמנואל פרידהיים ראש המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו
10	פרופ' לילך רוזנברג־פרידמן ראש המחלקה ללימודי ארץ־ישראל וארכאולוגיה
11	פרופ' פנחס רוט ראש המחלקה לתלמוד ותורה שבעל־פה
12	פרופ' מיכאל ריז'יק ראש המחלקה ללשון העברית וללשונות שמיות
13	פרופ' מרים ריינר ראש המחלקה לאמנות יהודית

בראשה של הפקולטה

למדעי היהדות ובראש מחלקותיה

עומדת נבחרת מרשימה של

אנשי ונשות סגל מובילים בתחומם.

שמש הולך לפניהם בקהילה

המדעית בארץ ובעולם, ולכולם

הישגים אקדמיים ראויים לציון.

בחוברת הזאת השארנו את

רשימות הפרסומים והפרסים

בחוץ וביקשנו לאפשר לך

**להכיר קצת יותר
את האנשים עצמם.**

"הלבישיני אמא כשרה כתונת-פסים לתפארת ועם שחרית הוביליני אלי עמל"

(אברהם שלונסקי)

הפקולטה
למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

הכירו את פרופ' שמואל רפאל דיקן הפקולטה למדעי היהדות

נשוי לפרופ' רויטל רפאל-ויוונטה, אבא לאוהד, לרועי, לתומר ולדפנה וסבא של הדר
ראש הפקולטה למדעי היהדות משנת תשפ"ב, 2021
תואר ראשון בספרות עברית ופילוסופיה מאוניברסיטת תל-אביב
תואר שני ודוקטורט בספרות לאדינו במחלקה לספרות עם ישראל,
אוניברסיטת בר-אילן
התמחות פוסט-דוקטורט בלימודי לאדינו, המועצה העליונה
למחקר מדעי CSIC, מדריד

פרט מפתיע: לפני כשנה (2020) החלטתי ללמוד נגרות
אמנותית, ואפילו הצלחתי להחזיר לחיים כיסא ישן, שעתידי
המובטח היה במדורת ל"ג בעומר. הכיסא קיבל חיים חדשים, הוא
יפה ומשמש אותי בחדר עבודתי. ובכלל, יש לי אמפתיה לרהיטים
ישנים ואני אוהב למצוא מציאות.

מה שרואים מכאן, לא רואים משם: מה זה אומר להיות ראש הפקולטה למדעי היהדות? איזו נקודת מבט נפתחת כשעומדים בראש פקולטה?

הפקולטה למדעי היהדות היא נמל הבית שלי. שלושה עשורים
אני נכנס ויוצא בשעריו של מעגן הידע היהודי הגדול בעולם,
מתפעל מן הצי הענק של כלי השיט העוגנים זה לצד זה ומאנשי
האניות יודעי הים. הפקולטה למדעי היהדות היא זו שמיתגה
את אוניברסיטת בר-אילן והפכה אותה להיות מה שהיא. אני
חש שמונחת על כתפיי אחריות עצומה להוביל את הפקולטה
ההיסטורית הזאת לעבר עתיד חדש. אני מצטרף לשרשרת ארוכה
של דיקנים, שכל אחד בחכמתו הנהיג בתורו את הפקולטה. עתה,
נוכח התחרות בזירות של ההשכלה הגבוהה בישראל והתחרות
העזה שבין המדעים השונים ובין מדעי היהדות והרוח, המחויבות
שלי, להרגשתי, כפולה ומכופלת. אעשה כמיטב יכולתי כדי להפוך
את הפקולטה לקהילה מגובשת של חוקרים, שלכולם אתגר
משותף – מיתוג ומינוף העשייה של מדעי היהדות באוניברסיטת
בר-אילן.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

רופא, וליתר דיוק רופא שיניים. במהלך השירות הצבאי למדתי
היטב את השפה האיטלקית, הגעתי לבחינות בבית הספר לרפואת
שיניים בעיר סיינה באיטליה, התקבלתי (שלא על דעתי) לבית
הספר לרוקחות, ובהחלטה של רגע גנזתי את החלום ושבתי לארץ
ללמוד... ספרות ופילוסופיה. לא מתחרט לרגע. זה היה מסע
מפעים אל עולם הספר העברי, הספר היהודי ומשם ניתבתי את
עצמי לעסוק בתחום הלאדינו.

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

במהלך לימודי לתואר הראשון כתבתי כסטודנט לעיתונים
יומיים (מעריב, ידיעות אחרונות). באחת הפעמים סיקרתי את
אירוע שבוע הספר העברי, והרשימה שפרסמתי בעיתון "מעריב"
היתה הטקסט שהוגש לבחינת הסיום בקורס ניקוד עברי. בדקות
הראשונות של הבחינה לא האמנתי למראה עיניי. העובדה
שכתבתי את הטקסט שפורסם יום קודם בעיתון לא עזרה לי, אגב,
לעבור את הבחינה בהצלחה יתרה...

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה מבחינתך, ספר עליהם משהו?

מטבע הדברים אני מרבה לקרוא ספרות מחקרית בתחום שלי.
זה החמצן שלי שמאפשר לי גם להתעדכן בעולם המחקר שהולך
ומתפתח ללא הרף. על שולחני מונח עתה ספר ובו 3,200 פתגמי
חכמה בלאדינו. חביבות עליי גם ביוגרפיות. אחד הסופרים
הדגולים שאהובים עליי הוא הסופר היהודי-היווני הצרפתי אלבר
כהן. הנובלה שלו "הספר אשר לאמי" היא יצירת מופת שאני מוכן
לשוב ולקרוא פעם אחר פעם.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

המחקר שלי מחבר אותי להרבה מחוזות חפץ – יוון מזה וספרד
מזה. הוריי נולדו ביוון ובכל ביקור בה אני מתרגש מחדש, במיוחד
כשאני נמצא בסלוניקי או בקורפו ומפטפט פה ושם ביוונית. אבל
מנגד ספרד היא ארץ הולדתם של אבות-אבותי, וכל ביקור
בה ממלא אותי התפעמות בלתי רגילה, במיוחד ההתנהלות שלי
בלאדינו או בספרדית. יש לי גם אזרחות ספרדית, כך שבאופן
כזה או אחר ספרד היא גם בית. אבל הבית האמתי שלי זו מדינת
ישראל, כמובן.

אם לא הייתי באקדמיה, הייתי...

אולי נגר, או רופא, או אולי הייתי עובד במוסד הקולנירי הנהדר
שאבא שלי הקים בעשר אצבעותיו "חיים רפאל – המעדניה
בלוינסקי". אבא שלי רצה בכך מאוד, אבל אני הלכתי למקומות
אחרים.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

היו לי מורים נהדרים באקדמיה. דמויות מעוררות השראה
ומודלים לחיקוי, לא אציין כאן את שמות כולם פן אשכח מישהו.
אבל אחד אני חייב להזכיר – ד"ר יעקב מ' חסן ז"ל, גדול-גדולי
החוקרים של הלאדינו במדריד. הוא פתח בפניי את הדלת אל
המחקר ההיספני של הלאדינו, הכניס אותי בשערי האקדמיה
הספרדית, הטיל עליי משימות קריאה אינסופיות, הקפיד על קלה
כבחמורה. הוא היה איש עבודה שדרש מתלמידיו כמו שדרש
מעצמו. את האסכולה המדרידאית שלו בחקר הלאדינו הבאתי
לאוניברסיטת בר-אילן ופיתחתי אותה לכיוונים חדשים.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

יש לא מעט ציטוטים שמלווים את העשייה שלי. אחד מהם הוא
"הלבישיני אמא כשרה כתונת-פסים לתפארת ועם שחרית
הוביליני אלי עמל" (אברהם שלונסקי).

”אישיותו של המורה היא הטקסט שהתלמידים לומדים”

(אברהם יהושע השל)

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

הוזמנתי לכנס ב-University of Santo Tomas במנילה, שבפיליפינים. כנס שהוקדש ללוינס, והשתתפו בו קרוב ל-200 חוקרים העוסקים בהוגה זה, בפיליפינים. עצם המפגש עם התעניינות כה גדולה בפילוסוף יהודי, הייתה מרגשת כשלעצמה. אך יותר מכול הופתעתי, כאשר לקראת סיום הכנס, ניגשו אלי שניים מן החוקרים והתעניינו בהיותי בן ארץ הקודש, ושתי השאלות ששאלו אותי ושהפתיעו אותי: "יש לכם כוהנים? אנשים שיודעים שהם הבנים של הבנים, 3,000 שנה לאחור, של אהרן הכהן?" "אז, איך אתם מתייחסים אליהם?" היה בזה מבט חיצוני מרגש על המבט ההיסטורי היהודי, ולא פחות מזה על המתח שבין ערכים משתנים: שוויון, מגדר ומסורת.

אם לא היית באקדמיה, הייתי רוצה מאוד להיות מוזיקאי – חלום על פסנתר, שממשיך ללוות אותי בצער רב גם בעת הזאת.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

אני רוצה לחשוב על התמונה המסעירה הזו, של הפילוסוף היהודי, אברהם יהושע השל, המוביל, עם מרטין לותר קינג יחד, את המצעד למען זכויות האזרח בארצות הברית. דמותו של הפילוסוף המעמיק – היורד ממגדל השן – וחושב על ההכרח לצאת החוצה אל העולם ואל החברה. אחד מן הציטוטים היפים ביותר מדבריו של השל הוא: "אישיותו של המורה היא הטקסט שהתלמידים לומדים" (אברהם יהושע השל).

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

"כשם שמצווה לומר את הדבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר את הדבר שאיננו נשמע."

המחלקה
לפילוסופיה יהודית
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

הכירו את פרופ' חנוך בן פזי ראש המחלקה למחשבת ישראל

פרט מפתיע: תמצאו אותו בשילוב של שלוש התמונות שבמשרד שלי: Visions du Futur – בעקבות תערוכה בפריז על הפחדים ועל התקוות של האנושות, ובעקבות הציור המפורסם של מגדל בבל של חיים יהודה רות, תוך כדי טיולים. ללמוד את "הגינות" של דיקארט ליד הבריכה בנחל ערוגות. עיון באתיקה של אריסטו מעל המצוק של המצדה, "דעת תבונות" של הרמח"ל במפרץ המופלא של שארם א-שייח, "כה אמר זרתוסטרא" של ניטשה כשהטבע מסביב.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

אחת מן התמונות המלוות את ימי הנעורים שלי – היא הקריאה בספרי המופת הפילוסופיים, בעיקר מתוך המהדורה המפורסמת של חיים יהודה רות, תוך כדי טיולים. ללמוד את "הגינות" של דיקארט ליד הבריכה בנחל ערוגות. עיון באתיקה של אריסטו מעל המצוק של המצדה, "דעת תבונות" של הרמח"ל במפרץ המופלא של שארם א-שייח, "כה אמר זרתוסטרא" של ניטשה כשהטבע מסביב.

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

למדתי בקורס סמנטיקה אצל פרופ' יוסף בן-שלמה והגעתי לפגישה לקראת כתיבת העבודה עצמה. אפילו לא הייתי בטוח אם הוא מכיר את שמי. פרופ' בן-שלמה היה תאטרלי מאוד באופן הדיבור שלו, גם במפגש אחד על אחד, הוא היה מדבר בקול רם, אידיאולוגי ומשכנע. וכך, ישבו בצדו האחד של השולחן של ראש המחלקה, הוא פונה אלי עם ידיו הארוכות ותנועות הפאתוס המפורסמות שלו: "בן פזי, אולי במקום לכתוב על הרב קוק, תכתוב על משהו חדש, שגם אני אלמד". ואני עונה בנימוס: "פרופ' בן-שלמה, ומה תרצה ללמוד?" והוא שולח אותי לדרכי: "תכתוב לי, כלומר תלמד אותי, על אליהו בן-אמוזג ועל הפרויקט שלו על "ישראל והאנושות".

הרעיון הזה, שמרצה, גדול ככל שיהא, מפורסם מאוד ומלא בדעת, פונה אל הסטודנט שלו ואומר לו באופן פשוט כל כך, "תלמד אותי". ממשיך ללוות אותי גם היום.

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

חובה במחלקה? תסתכלו בסילבוס. חובה לקרוא? רק מה שתאהבו ותרצו. אבל ברשימה של הספרים שאני אוהב יש כמה שאני מעניק להם תשומת לב יתירה. נכון, ייתכן שזו גם התוצאה של הזמן שבו פגשתי או קראתי אותם, ובכל זאת: "שארית החיים" של צרויה שלו, "נילס לינה" של פטר יעקבסן ו"חיוך הגדול" של דוד גרוסמן. לשאלה המסקרנת ומה מייחד את הספרים הללו? אני מעדיף לענות שספרים מנהלים אתנו דיאלוג, לפעמים זהו דיאלוג כה מעמיק, שראוי לו להישאר אישי.

"תזוז קצת" אתה מסתיר לעצמך

המחלקה לתנ"ך
ע"ש זלמן שמיר
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

הכירו את פרופ' יונתן גרוסמן ראש המחלקה לתנ"ך

ב. הספר השני הוא "עלובי החיים" מאת ויקטור הוגו. קשה לי לומר מה ניער את לבי באופן מיוחד בספר זה, אבל כשסיימתי לקרוא בו רציתי להיות אדם טוב יותר.
ג. ספר פחות מוכר אבל מלא בעדיניות של שפה ושל תשומת לב לסצנות החיים הוא ספרו של דויד פואנקינוס, "המזכרות". יש בכוחו של הספר הזה לערטל את הנפש באופנים לא צפויים.

האם יש אדם מפתיע שפגשת בו בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

בשנת 2014 השתתפתי בכנס באוניברסיטה קטנה שנמצאת בעיירה בשם בלומפונטיין בדרום-אפריקה. אחד המרצים שהשתתף בכנס היה נוצרי, אבל ראיתי שהוא הולך עם ציציית שמתנופפות ברוח מחוץ לבגדיו. בירור מהיר הבהיר לי שמדובר בנוצרי שאמנם אין לו כל קשר גנאלוגי ליהדות, אך הוא סבור שזו טעות היסטורית שהנצרות השילה מעליה את מצוות התורה. מאחר שהנצרות צמחה מתוך היהדות, "אין שום סיבה שהמאמינים בישו לא יקיימו מצוות, כפי שהוא עצמו בוודאי עשה". המפגש עם החוקר הזה היה מרתק, בעיקר סביב השאלות של האפשרויות העומדות לפניו לפרש את מצוות התורה ויחסו להתפתחות ההלכה בתורה שבעל-פה היהודית.

אם לא היית באקדמיה, היית...

אפשר לבחון צמתים רבים בחיינו ולהצביע על האפשרויות האחרות שהם החביאו באמתחתם. ברבים מהם הכרעה מעט שונה היתה מובילה לסיפור חיים אחר לגמרי. למעשה, בה בעת שנדמה לי שהחיים הובילו אותי בדיוק למקום הנכון לי, אני גם מרגיש שהכול מקרי ואין-ספור אפשרויות אחרות עמדו ברקע בתקווה למימושן.
לכן השאלה שמנוסחת למעלה ניצבת כאיום מחוץ, היא מזכירה את החופש מצד אחד ואת ההכרח מצד שני.
נראה לי שאם לא הייתי באקדמיה הייתי נגן גיטרה בס בהרכב שמופיע באחד המועדונים הפחות מוכרים.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

בצעירותי לא היתה לי משיכה מיוחדת ללימודי תנ"ך דווקא. גם את התואר השני שלי עשיתי בתחום (קרוב) אחר. אחד הרגעים שבהם הטקסט המקראי נפתח בפניי במלוא הדרו היה בשיעור שהשתתפתי בו של הרב יואל בן-נון, ובו הוא הציע שיש דיאלוג נסתר בין סיפור העקדה (בראשית כב) לסיפור אברהם ושרה בבית אבימלך (בראשית כ). יצאתי מהשיעור בתחושה שיש איזו הזמנה לא ממומשת לגשת אל המקרא באופן חשוף וללא הנחות יסוד מוקדמות, ושמילותיו מחביאות הרבה יותר ממה שנדמה בקריאה ראשונה.
את הדוקטורט כתבתי בהנחיית מורי, פרופ' משה גרסיאל, שלימד אותי שלא כל רעיון שעולה בדמיוני צריך בסוף גם להיכתב, ובזכותו למדתי שיעור חשוב שנוגע באחריות מחקרית ובתנועה נפשית-מחקרית של ההסכמה למחוק ובצורך לוותר.

המוטו שמופיע בפרופיל המשתמש בווטסאפ:
"תזוז קצת. אתה מסתיר לעצמך".

ראש המחלקה משנת תשפ"א-2021, שנה שנייה בתפקיד תואר ראשון בחינוך, מכללת הרצוג גוש עציון תואר שני במחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים דוקטורט במחלקה לתנ"ך, בנושא: "כפל משמעות בסיפור המקראי ותרומתו לעיצוב הסיפור", אוניברסיטת בר-אילן (52, נשוי לליאורה, אב לשישה וסב לשניים)

פרט מפתיע: בכיתה ו' זכיתי במקום הראשון באליפות טניס-שולחן שהתקיימה בבית הספר. יותר משאני זוכר את הזכייה עצמה, אני זוכר את משחק הגמר שהיו בו הגשות ארוכות במיוחד וגרם לביטולו של השיעור שאמור היה להתקיים אחריו.

לפני הכול: "אם היה לי אומץ, הייתי עונה לכל השאלות ששואלים אותי בראיונות תשובה אחת: לא יודע. אין לי מושג. תשאלו מישהו שמבין"
(אשכול נבו, "הראיון האחרון", עמ' 33)

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

לקופה ארוכה בילדות חשבתי שאהיה פסיכולוג. היום, במקום לנתח אנשים אני מנתח חקטים, שהם נוטים פחות להיעלב, אבל שלא כמו שחושבים לפעמים, גם הם משתנים ללא הרף.

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהדרך האקדמית שלך?

בקיץ 2010 השתתפתי בכנס בפרובנס, המושבים בכנס חולקו בין הרצאות שתהיינה בצרפתית לאלו שתהיינה באנגלית. באחד המושבים שהיו על תורת האנגלית השתרבב בטעות חוקר שהכין הרצאה בצרפתית. הוא עמד על טעותו מיד עם תחילת הרצאתו, התנצל בתחילת דבריו ואמר שמאחר שהוא הכין את ההרצאה בצרפתית הוא ידבר בצרפתית, אף שהמושב מיועד לכאלו שאינם דוברי צרפתית. וכך, הוא הרצה על דבר-מה (אין לי מושג על מה) במשך 20 דקות בלי שיש אפילו אחד בקהל שמבין מה הוא אומר ומה נושא ההרצאה. לאורך ההרצאה כבר עלו חיוכים פה ושם, אבל הדבר המדהים היה שבסוף ההרצאה מחאנו לו כולנו כפיים על הרצאתו היפה. הדבר לימד אותי הרבה על כנסים אקדמיים, ובמיוחד על מחיאות כפיים.

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת?

שלושה ספרים עולים בדעתי בהקשר זה, מתקופות שונות בחיי. א. בצעירותי, השאיר עלי רושם עצום הספר "נרקיס וגולדמונד" מאת הרמן הסה. שני חברים מתוארים בו, האחד פונה לספריית המנזר בעוד השני פונה אל החיים הגועשים וסולל בהם דרך סוערת. הספר עוקב אחרי גולדמונד שפנה אל המציאות עצמה, עם הצבעים ועם הריחות שבה, אך בסופו של הסיפור מפגיש הסה את שני הצעירים ומעלה את השאלה אם ייתכן שלשניהם אותן התובנות, גם אם האחד הגיע אליהן דרך לימוד, והשני דרך חייו.

הכירו את ד"ר רוד טוהר ראשת המחלקה לספרות עם ישראל

ראש המחלקה משנת תשפ"ב-2021, שנה ראשונה בתפקיד תארים ראשון ושני בספרות עברית מאוניברסיטת בן גוריון בנגב דוקטורט בספרות עם ישראל מאוניברסיטת בר-אילן

פרט מפתיע: כשהייתי בכיתה ב' זכיתי בתחרות ציור ארצית. אני לא זוכרת מי ארגן את התחרות וגם לא היכן התקיים סקס הענקת הפרס, אבל הפרס היה גלובוס גדול יפהפה ובו נורה מאירה. בדיעבד, לא ברור לי מה הקשר בין תחרות ציור ובין גלובוס פרס, אבל לאחר הזכייה ביליתי שעות רבות בהעברת האצבע על המדינות, על היבשות ועל האוקיינוסים שבן. הגלובוס ניצב בגאון עד היום על מדף בחדר העבודה שלי ומזכיר לי שאמנם אני חוקרת ספרות וכותבת ספרות, אבל למעשה הגעתי לספרות מן הציור. דרך אגב, הנורה של הגלובוס עדיין דולקת.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

כשרון הציור שלי התגלה כבר בילדותי המוקדמת. הוריי עודדו אותי לפתח את הכשרון הזה ועד התיכון השתתפתי באופן סדיר בשיעורים במרכז האמנות לנוער, שפועל גם היום ברחוב אנילוביץ' בבאר שבע. אהבתי במיוחד לצייר על בד בצבעי שמן ואקריליק ונהגתי גם לקרוא המון ספרי תאוריה על ציור וביוגרפיות על ציירים. בשלב מסוים נשאבתי לתוך התמקצעות במחקר ובביקורת של הספרות העברית, אבל אני לא ממש מרגישה שעברתי לתחום אחר, נהפוך הוא, בעיניי כל האמנויות מזינות זו את זו, משפיעות זו על זו ומושפעות זו מזו; הן קשורות בקשר הדוק ומבטאות את נפש האדם בדרכים העילאיות ביותר. כל מי שעוסק באמנות, בכל ביטוי או היבט שלה, הוא בעיניי אדם מגוון, מלא, מעניין ומורכב יותר.

שתפי אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

הפעם הראשונה שבה ישבתי בכיתה לימוד באוניברסיטה היתה בקורס פילוסופיה של פרופ' וולטר אקרמן ז"ל. השיעור התקיים ביום ראשון בבוקר, וקמפוס אוניברסיטת בן גוריון היה ריק כמעט לחלוטין כשנכנסתי אליו בפעם הראשונה, לא היה אפילו את מי לשאול להכוונה, כשלא מצאתי את אולם ההרצאות. לעומת הקמפוס השומם, באולם הצטופפו עשרות רבות של סטודנטיות וסטודנטים, כולנו היינו נרגשים. פתאום נפתחה הדלת ובשעטה עלה לפדיון פרופסור בגיל העמידה, שכאילו יצא היישר מתוך סרט הוליוודי: משקפי קרן, חליפת שלושה חלקים משובצת ועניבה (בחום הבאר שבע של אמצע אוקטובר!). הוא החזיק ביד אחת תיק עור חום, ששני אבזמי המתכת שבו משקשים, ובידו השנייה, ערמת ספרים. לעולם לא אשכח את המראה הזה. מרשים במיוחד היה המבט האינטליגנטי בעיניו. פרופ' אקרמן הביט בנו בריכוז ואז אמר: "אני רוצה לדעת מי מכם התחילו היום את לימודי התואר הראשון באוניברסיטה." רבים הצביעו. הוא המשיך: "אני רוצה לדעת מי מכם הראשונים במשפחה שלהם שהתקבלו לאוניברסיטה ועומדים להיות האקדמאים הראשונים במשפחה שלהם." שוב, אצבעות הורמו. אז אמר לנו פרופ' אקרמן בחיוך גדול: "ברוכים הבאים. גם אני הראשון במשפחה שלי שהתקבל לאוניברסיטה. מזל טוב, החיים שלכם עומדים להשתנות." כמו פרופ' אקרמן, אף אני מלמדת ביום ראשון. וכך גם אני מברכת בכל שנה את הסטודנטיות והסטודנטים שלי: מזל טוב, ברוכות הבאות וברוכים הבאים, החיים שלכם עומדים להשתנות!

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

אציין כאן את "אוהל הדוד תום" מאת מרגרט ביצ'ס סטואו שקראתי בילדותי פעמים רבות ועיצב באופן משמעותי את תפיסתי עולמי. מחשבות בוסריות ראשוניות שלי כילדה נבטו בעקבות הקריאה על צדק, מוסר, רוע, גזענות, חמלה, אהבת אדם – כל אלה מקופלים בספר הנפלא הזה, שריגש אותי מאוד מאוד בילדותי. ספר נוסף שהשפיע עליי מאוד, הפעם כאישה בוגרת, הוא "חדר משלך" מאת וירג'יניה וולף. וולף מצליחה במסה קטנה זו לנסח באופן מבריק את מערך הקונפליקטים של אישה יוצרת. כשקראתי אותו בפעם הראשונה הבנתי מחדש סיטואציות שלי

עצמי בתיכון, בצבא, בזוגיות ובאימהות. וולף הצליחה להסביר לי את שורשי הפמיניזם ואת הקשר בין מגדר ובין ספרות ופתחה אצלי שטף של קריאה בהגותן של פילוסופיות פמיניסטיות שבאו בעקבותיה.

ולגבי חובות הקריאה במחלקה שלי, שאלה לא פשוטה, שכן הספרות העברית נכתבת ברצף כבר יותר מ-1,500 שנים. התבקשתי לנקוב בשמותיהן של שלוש יצירות בלבד, ולכן, בצער רב, אדלג מהתנ"ך למאה ה-20. אדלג מעל התנ"ך ומעל מדרש בראשית רבה, שהוא מדרש מקסים בעיניי, מדרש תנחומא הנפלא, שירתו הנשגבה של שלמה אבן גבירול, מחברות עמנואל הרומי הפרובוקטיביות, אדלג מעל המחזה העברי הראשון "צחות בדיחותא דקידושין" מאת יהודה סומו, המשלים המשעשעים של יהודה לייב גורדון והפואמות העמוקות של ביאליק. ואציין כאן את שמותיהם של ארבעה ספרי שירה שלדעתי נושאים את הדג"א של הספרות העברית המודרנית וכולם אהובים עליי במיוחד. הראשון, "טבעות עשן" (1935) מאת לאה גולדברג, שלשונו נהדרת והוא בונה תמונות עוצמתיות. השני, "כוכבים בחוץ" (1938) מאת נתן אלתרמן, אשר מנסח את המודרניזם בשירה העברית. השלישי, "שירים שונים" (1955) מאת נתן זך, שהוא מרי, מתוחכם, אירוני ובונה שפה שירית חדשה וחצופה. והרביעי, "עכשיו ובימים האחרים" (1955) מאת יהודה עמיחי, ספר המבשר את הולדתו של משורר מבריק שידע לכתוב על אהבה כמו שאיש לפניו לא כתב.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

הרצייתי בכנסים במקומות רבים ומרתקים, אבל אני רוצה לספר דווקא על מקומות שלא הגעתי אליהם פיזית, המקומות שהאמרים שלי הגיעו אליהם. כבר קרה לא פעם ולא פעמיים שקיבלתי פניות ושאלות מעניינות מחוקרים מאוניברסיטאות בעיראק, במצרים, במרוקו ובתוניס, ואפילו חוקרים מרמאללה פנו אלי. הם שאלו שאלות בעקבות מאמרים שלי שקראו או ביקשו טקסט מלא של סיפור עברי כלשהו. המיילים האלה מרגשים אותי תמיד, הם מוכיחים בכל פעם מחדש שלסקרנות האינטלקטואלית, למחקר ולמדע אין גבולות מדיניים. כולנו חברים בקהילה מחקרית אחת.

אם לא היית באקדמיה, היית...

לא יודעת בדיוק מה הייתי, אבל כנראה שהייתי מנסה לשלב בין המשיכה שלי לאמנות ובין הסקרנות שלי כלפי בני אדם, במיוחד כאלה שהם שונים ממני. אני אוהבת לפגוש עולמות חדשים, מפגשים כאלה מאתגרים ומעוררים אותי.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

מפגשים מעוררי השראה התרחשו בין כותלי האקדמיה ומלווים אותי מאז התואר הראשון ועד היום. פגשתי נשים וגברים מבריקים, נחושים וסקרניים שהמחקר הוא נר לרגליהם, חלקם אפילו משעשעים וחברותיים. מכל אלה בחרתי לציין כאן את המנחה שלי לדוקטורט, פרופ' אמריטה רלה קושלבסקי, שלימדה אותי לא רק כיצד לחקור, אלא גם יושר, יושרה, רוחב לב, כבוד לבני אדם, דאגה לתלמידי מחקר, ניהול זמן ושילוב בין קריירה למשפחה. על כל אלה אודה לה תמיד.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

אני לא יודעת מה זה תמיד, אין כזה דבר תמיד, אנחנו משתנים כל הזמן. ציטוט שמדבר אליי בעת האחרונה מיוחס לרבי נחמן מברסלב ואמיר אותו כהן ללשון נקבה: "את נמצאת במקום שבו נמצאות מחשבותייך, וזדאי שמחשבותייך נמצאות במקום שבו את רוצה להיות".

"אנחנו לא באמת יודעים..."

החוג הרב־תחומי
למדעי היהדות
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר־אילן

הכירו את פרופ' יגאל לוין ראש החוג הרב־תחומי למדעי היהדות

בתחום האקדמי, מכיוון שהחוג שלי הוא רב־תחומי, אני ממליץ לטעום ממגוון תחומים במדעי היהדות, ורק אז להחליט איזה תחומים "תופסים" אותך.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

הנסיעות המקצועיות שלי הן בעיקר לכנסים אקדמיים, רובם באירופה ובארה"ב. אין מדינה ש"הפתיעה" אותי, כי אני נוהג ללמוד הרבה מאוד על המקום לפני שאני מגיע אליו. ובכל זאת – ממש קרוב לבית: קפריסין. לא רק חופים ובילויים, אלא גם עתיקות ונופים שממש מזכירים את ישראל, כולל מבני משטרה בריטיים (מצודות טיגארט), ואפילו קולטים רשת ב' וגל"צ ברדיו של המכונית!

אם לא היית באקדמיה, היית...

ממש קשה לדעת. אולי הייתי "נופל" לעריכת דין...

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

"מכל מלמדי ותלמידי השכלתי". ובכל זאת, אם דוחקים אותי לקיר, אציין את שני המנחים שלי לדוקטורט, פרופ' אנסין רייני ז"ל ופרופ' אהרן דמסקי יבדל"א. הם היו מאוד שונים זה מזה, באו מרקע שונה, אבל כיבדו זה את זה באופן שקשה למצוא באקדמיה. ואוסיף סיפור: השנה שבה התחלתי ללמוד באוניברסיטה נפתחה בשביתת סטודנטים (על גובה שכר הלימוד, כמובן) של שלושה שבועות. כאשר סוף־סוף התחילו הלימודים והגעתי לקורס המבוא של פרופ' רייני, הוא הודיע לנו: "אתם שבתם, אבל אני לא. אז מבחינתי, אנחנו בשיעור מספר 4. את שלושת השיעורים הראשונים תשלמו לבד". אני, היום, לא הייתי מסוגל לעשות דבר כזה!

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

"אנחנו לא באמת יודעים..."

ראש החוג משנת 2017, שנה רביעית בתפקיד תואר ראשון בלימודי ארץ־ישראל ובהיסטוריה כללית מאוניברסיטת בר־אילן, מסלול ישיר לדוקטורט בלימודי ארץ־ישראל מאוניברסיטת בר־אילן (57, נשוי ואב לחמישה)

פרט מפתיע: אני חובב מדעי בדיוני, ואין לי תעודת בגרות!

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

תמיד אהבתי לטייל, אהבתי היסטוריה ואהבתי מפות. וכמובן, גם מדע בדיוני. נרשמתי למשפטים כדי להוכיח לעצמי שאני יכול להתקבל, אבל אני ז"ל אמרה לי שלא כדאי ללמוד משהו שלא אוהב לעסוק בו, וכך הגעתי ללימודי ארץ־ישראל.

שתף אותנו בחוויה מיוחדת בדרך האקדמית והסטודנטאית שלך?

הסיוורים ברחבי הארץ, חפירות ארכאולוגיות ולימוד שפות עתיקות עיצבו את דרכי האקדמית. וגם חיי חברה: מסיבות מחלקתיות, אירועים של אגודת הסטודנטים ועוד.

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחומך?

הספרים האחרונים שקראתי היו הטריולוגיה הבידיונית הדיסטופית "המעבר" מאת ג'סטין קרונין, המספרת על עולם שנפגע מנגיף מסתורי, שכמעט מכחיד את האנושות. הספרים נכתבו לפני עשור, אבל לקרוא אותם בתקופת הקורונה היה ממש מטלטל. ספרים שקראתי מספר פעמים במהלך חיי, גם הם רובם מתחום המדע הבדיוני והפנטזיה: סדרת "חולית" של הרברט, "המוסד השמימי" של אסימוב, וכמובן "שר הטבעות" של טולקין. אני ממליץ גם על סדרת הספרים של "משחקי הכס", שהיא הרבה יותר טובה מסדרת הטלוויזיה!

"הילחם למען אמונתך, והטל בה ספק, בו בזמן"

(ג'ון הרסי, "החומה")

המחלקה ללימודי
המזרח התיכון
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

הכירו את פרופ' זאב מגן ראש המחלקה ללימודי המזרח התיכון

שנה ראשונה בתפקיד, שבו שימש גם בעבר תואר ראשון בהיסטוריה מאוניברסיטת פנסילבניה, ארה"ב תואר שני ודוקטורט בלימודי המזרח התיכון, אוניברסיטת קולומביה, ניו יורק ארה"ב (56, נשוי ואב לארבעה)

פרט מפתיע: אלוף העולם בגולף צלחת מעופפת, מדור קטינים.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

כוכב רוק. שום קשר, לצערי.

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

דוקטורנט מזהיר במיוחד שלי – היום כבר דוקטור – היה סטודנט ערבי שהגיע מכפר נידח לאוניברסיטת בר-אילן. אמו מצאה בקטלוג של האוניברסיטה קורס בספרות ועודדה אותו, בשל הקושי שלו בלימודים, להירשם – לפחות יהיה לו מקצוע. הוא הגיע ביום הראשון עם מספריים ביד, נכנס לשיעור והופתע לשמוע את המרצה מדבר על כל מיני עניינים הקשורים לרומנים, מעשיות, גיבורים ועלילות. אבל זה עניין אותי, אז הוא נשאר. היום הוא מומחה ידוע והוגה מבוקש בתחומי הספרות הערבית והאסלאם.

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

"אדם ביד" מאת ג'ורג' אליוט. קראתי את "לשם שמיים" מאת מרטין בובר לפחות פעמיים. גם "יאנקי מקונטיקאט בחצר המלך ארתור" מאת מארק טוויין.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

אני לא יכול לספר.

אם לא היית באקדמיה, הייתי נגר.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

פעם לפני שנים לימדתי קורס מבוא לאסלאם באוניברסיטה העברית. יום אחד אחרי השיעור יצאתי מהכיתה ושמתתי צחקוקים מאחוריי. הסתובבתי וראיתי את אב הבית הערבי ואת עוזריו מסתכלים עליי ומתפקעים מצחוק. ניגשתי אליהם בנימוס ושאלתי, "מה כל כך מצחיק?" ענה לי אב הבית בלי להסס: "אתה. הקשבנו לשיעור שלך. אין לך מושג על מה אתה מדבר! אדוני, אתה מרצה שם על ההיסטוריה שלי, על התרבות שלי, על הדת שלי. אני עובד כאן לידך. שאל אותי, אדוני, שאל אותי!" לעולם לא שכחתי את דבריו, וניסיתי לפעול מאז בהתאם.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

מספרו של ג'ון הרסי "החומה": "הילחם למען אמונתך, והטל בה ספק, בו בזמן".

"חיה כאילו תמות מחר, למד כאילו תחיה לנצח נצחים"

(מהאטמה גנדי)

המחלקה לתולדות
ישראל ויהדות זמננו
ע"ש ישראל וגולדה קושיצקי
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

הכירו את פרופ' עמנואל פרידהיים ראש המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו

בניסיון להתחבר לדמותו ההיסטורית המרתקת: אדם שהפך ממפקד המורדים ברומא בגליל למחבר קורות מרד היהודים, בהנחיה רומית. איש מלא תהפוכות ומסתורין.

בספר של יוסף חיים ירושלמי, "זכור – היסטוריה יהודית וזיכרון יהודי" אני מוצא הד לתפיסתי שלי בדבר זיכרון לאומי. הרבה פעמים אנשים שואלים: בשביל מה ללמוד היסטוריה יהודית? הרי מה שהיה היה. ואני שואל: האם מישהו מוכן לוותר על יכולת הזיכרון שלו? ודאי שלא. וכך, גם ברמה של אומה, אי אפשר לוותר על הזיכרון הלאומי. אך בכך לא מסתכם העניין. יש הבדל בין זיכרון ובין מחקר היסטורי: הזיכרון הוא סלקטיבי, ואילו המחקר ההיסטורי מבקש באמצעות כלים מדעיים של איסוף ראיות ועדויות, לשחזר את כל הפינות העלומות של הפאזל הענקי שנקרא: עבר היסטורי, עם כל מורכבותו, אם ימצא חן בעינינו ואם לאו.

וספרו של מרטין גודמן *Rome and Jerusalem – The Clash of Ancient Civilizations*, הוא בעיניי יצירת מופת. הוא מבליט באופן נרחב ביותר את מגוון הגורמים החברתיים, ההיסטוריים, האידאולוגיים והמדיניים שהביאו את התרבות היהודית והתרבות היוונית-רומית להתנגשות, שהיתה כפי הנראה בלתי-ימנעת.

ובבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלי, יש ספרים רבים, אי אפשר להצביע על שלושה.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהנעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

בקריית הוותיקן שברומא השתתפתי בהשתלמות מחקרית מרתקת בתחום חקר הדתות.

אם לא היית באקדמיה, היית... אמן בתחומי המוזיקה, יוצר ואולי מלחין.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

"הרבה למדתי מרבותי ומחברי – יותר מרבותי, ומתלמידי – יותר מכולן" (בבלי, תענית ז ע"א) מורי פרופ' משה בר ז"ל, מייסד המחלקה, ותלמידו ד"ר רפאל ינקלביץ הדביק אותי ב"ירוס" המחקרי שאין לו חיסון, ומתלמידי המחקר שלי הגעתי לתחומי מחקר שונים וחדשים, שהרחיבו מאוד את השכלתי ההיסטורית, ולהם אני מודה מקרב לב.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:
"חיה כאילו תמות מחר, למד כאילו תחיה לנצח נצחים" (מהאטמה גנדי).

ראש המחלקה משנת 2021, שנה ראשונה בתפקיד, תואר ראשון בתולדות ישראל והיסטוריה כללית ותואר שני ודוקטורט בתולדות ישראל, כולם מאוניברסיטת בר-אילן (51, נשוי ואב לארבעה, סב לשניים)

פרט מפתיע: שר ומנגן בפסנתר/אורגן, מקליט שירים בצרפתית ובעברית, ואוהד כדורגל אירופי.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

תמיד רציתי להיות היסטוריון. בפריז, בכיתה ב, שמעתי בפעם הראשונה שיעור מרתק בהיסטוריה עתיקה של צרפת, ובו המורה אמר: "אבות אבותינו הגאליים [= תושבי צרפת בתקופה הרומית] גרו בבקתות נמוכות", וכשחזרתי הביתה סיפרתי זאת לאבא. הוא אמר: "מעניין, אך דע שאבות אבותיך היו יהודים, אל תשכח את זה, ואם תשכח – מישהו כבר ידאג להזכיר לך".

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

בסוף שנות ה-80 עליתי ארצה מצרפת, והייתי צריך ללמוד מהר את השפה. אני זוכר שלא תמיד הבנתי את כל ההרצאות שהועברו, מטבע הדברים, בשפה גבוהה; ולא פעם קרו קטעים מצחיקים ומביכים בשל אי-הבנה. במעונות הסטודנטים היינו חבורה של סטודנטים עולים מצרפת. שותפי לחדר ואני החלטנו פעם שלא לדבר יותר צרפתית ביננו, רק עברית, היה קצת הזוי ומצחיק, אבל מועיל מאוד מתברר. אני זוכר שהייתי שומע, במשך שעות ביום, תוכניות רדיו בווקמן (למי שזוכר מה זה) רק בעברית, וקורא את העיתון "שער למתחיל", מתחילתו ועד סופו...

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

הספר האחרון שקראתי, מחוץ לתחומי המחקר שלי – שמתמקד בחקר תולדות היהודים בימי בית שני, המשנה והתלמוד – היה ספרו של עמירם אזוב, "צליחה – 60 שעות באוקטובר 1973". אמנם מחוץ לתחומי המחקר שלי, אבל סבורני כי היסטוריון אינו יכול להיות רק מומחה לתקופתו, ראיותו ההיסטורית חייבת להיות רחבה ולגלוש לתקופות אחרות. מלחמות ישראל תמיד ריתקו אותי בין שמדובר במרד החשמונאים, מרד החורבן, מרד בר-כוכבא או מלחמות ישראל בעת החדשה. כמה משפטים בספרו של אזוב מראים את גודל השעה, שם, עמ' 129: "גשר הגלילים מעולם לא נגרר למרחק כזה, בשטח כזה ובזמן אמת. אורכו היה 200 מטרים ומשקלו 400 טון, ואת כל זה היה צריך לגרור לאורך דרך של כ-22 קילומטרים בזמן מלחמה..." ממש גבורה בעיניי. יש הרבה ספרים שקראתי יותר מפעם אחת. את "תולדות מלחמת היהודים ברומאים" של יוסף בן מתתיהו, אני קורא שוב ושוב

הכירו את פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן ראש המחלקה ללימודי ארץ-ישראל ולארכאולוגיה

ראש המחלקה משנת 2017, תארים ראשון, שני ושלישי בלימודי ארץ-ישראל ולארכאולוגיה, כולם מאוניברסיטת בר-אילן (נשואה ואם לארבעה)

פרט מפתיע: יש לי אוסף של "גולדה" (גולדה מאיר), ואף תמונה שלה עומדת עם סינר במטבח, שתלויה אצלי במרכז הבית ומעוררת שאלות, של ילדיי, חבריהם, אורחים מזדמנים... וזו המטרה.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

מאז ומעולם אהבתי היסטוריה; קראתי המון ספרי קריאה שהיו מעוגנים במציאות היסטורית, במיוחד זו המקומית. כשהתחלתי ללמוד לא חשבתי על קריירה אקדמית. כשהתלבטתי מה ללמוד, אבא שלי ז"ל אמר לי ללמוד משהו שאני ממש אוהבת ואז באופן טבעי אתפתח בו. וזה מה שהיה – התחלתי, ונשארת. זכיתי שהתחביב שלי הוא המקצוע שלי. זו היתה עצה חכמה, ואני ממליצה לכולם לעשות זאת, במיוחד בימינו, כשאין לדעת מה יהיה המקצוע הנחשק בעוד כמה שנים. כשלומדים משהו שאוהבים – מתפתחים אישית, מפתחים חשיבה ויצירתיות – ואלה בוודאי יהיו הכרחיים גם בעתיד.

אבל לגופה של השאלה – עולם הרפואה עניין אותי מאוד, ותמיד חשקתי במקצוע המיילדות. לא יצא לי לעסוק בכך, אולם אני כותבת על ילודה מנקודת מבט היסטורית © סוג של שילוב בין חלומות...

שתפי אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

לא יודעת אם מצחיק או עצוב, אבל כשאישי תלווה אלי לכנסים בחו"ל, לא פעם (ולא פעמיים), פנו אליו ושאלו על מה הוא מרצה. באופן טבעי היה ברור לנוכחים שהוא החוקר ואני הנספחת. מה שמעיד על קיבעון של תפיסה מגדרית...

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

וכהמשך ישיר לתפיסה מגדרית, כבר בצעירותי (כשהמילה העברית "מגדר" טרם הומצאה, וכשמודעותי לנושא היתה טמונה בחיק העתיד). אני חושבת שידעתי בעל-פה את "גיא אוני" של שולמית לפיד. אולי מבלי דעת, זה היה אחד הגורמים שדחפו אותי לעסוק בחקר ההיסטוריה של נשים ומגדר. ספרו של עמוס עוז, "סיפור על אהבה וחושך", נפלא בעיניי מכל הבחינות. הוא מאיר מזווית אישית על חיי היום-יום בתקופה שהיא מושא מחקר, ומחיה אותה. הרחבת הידע השזורה בהנאה צרופה. הספר האחרון שקראתי הוא "איינשטיין, חייו והיקום שלו" מאת וולטר אייזקסון. לא רק שזו ביוגרפיה מרתקת של איש מרתק, אלא דגם לחיקוי לאופן שבו יש לכתוב ביוגרפיה, תוך שילוב חכם בין החיים האישיים לאלה הציבוריים. כפי שעלינו ללמוד את ההיסטוריה, הכוללת לא רק את הציבורי והידוע כי אם גם את הפרטי, שלעתים סמוי מן העין ונעדר מהתייעוד הרשמי.

ולגבי ספרים מומלצים: המחלקה שלנו היא רבת-תחומית; משלבת בין היסטוריה, ארכאולוגיה, גאוגרפיה, בוטניקה ועוד תחומים, עוסקת בתקופות שונות, וזו ייחודיותה: חקר הארץ מזוויות שונות ומגוונות. לפיכך, אין ספר אחד או שלושה שהם-הם החיוניים. אמליץ על כל ספר ש"פותח את הראש", מעורר חשיבה, מעלה שאלות ומאתגר. אנחנו בעידן שבו הידע נגיש למדי, וכדי ללמוד באקדמיה ולמצות את היכולות האישיות – צריך לעבור לרובד הבא: מה לעשות עם הידע? ובהתאם, המלצתי הנ"ל.

"אין לנו מונופול על האמת"

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

ברזיל. נשלחתי מטעם ביה"ס הבינלאומי בבר-אילן ליצור קשר עם אוניברסיטאות בברזיל, שישראל מעניינת אותן מאוד. רבים בברזיל הם נוצרים המאמינים בברית הישנה ובברית החדשה ועוד, ומתעניינים בתנ"ך, בארץ-ישראל מולדת הנצרות, ובארכאולוגיה המקראית. נושאים אלה הם במוקד הלימודים במחלקה, אני נשלחתי לברזיל לאור תפקידי כראש המחלקה ושזרתי בביקורי שם גם את תחום התמחותי – ארץ-ישראל בעת החדשה. תיארת להם, למשל, את התפקיד המרכזי שמילאה ברזיל בהחלטת האומות המאוחדות על החלוקה בכ"ט בנובמבר 1947.

אם לא היית באקדמיה, הייתי, כאמור, בתחום הרפואה. בפנטזיה – בתחום המיילדות במשלחות של רופאים במדינות עולם שלישי.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

ללא כל צל של ספק, מורתי ורבותי פרופ' מרגלית שילה מהמחלקה כבר בעבודה הסמינריונית הראשונה שכתבתי בסמינר שלה, על חלוצות העלייה השנייה (עבודה שעליה קיבלתי פרס מחאן חדרה ©) נשבתית בקסמה, ובקסם חקר תולדות נשים ומגדר, שהיה אז בחיתוליו. פרופ' שילה האמינה בי מהרגע הראשון ובזכותה למעשה בחרתי להמשיך במסלול האקדמי. למדתי ממנה המון-המון מבחינה מקצועית (ידע, חשיבה היסטורית, כתיבה מחקרית), אולם לא פחות מכך למדתי ממנה על אנושיות ורגישות; על האופן שבו יש להנחות תלמידי מחקר, לכתוב ביקורות בונות ולקבל ביקורת. אני חבה לה חוב עצום.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

ההיסטוריה לא רק ממש מעניינת, אלא גם נותנת לנו פרספקטיבה חשובה ביותר להבנת מציאות חיינו (ובייחוד בכל הקשור לנשים ומגדר, למשל). על מנת להיות חוקרים טובים.ות (ואולי גם אנשים טובים.ות יותר) עלינו להיות ענווים (אין לנו מונופול על האמת) ופתוחים מאוד לשמיעת קולות אחרים. ענווה ופתוחות.

”למד לשונך לומר איני יודע“

(ברכות ד ע"א)

המחלקה לתלמוד
ותורה שבעל פה
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

הכירו את פרופ' פנחס רוט ראש המחלקה לתלמוד ותורה שבעל-פה

ראש המחלקה משנת תשפ"ב 2021, שנה ראשונה בתפקיד תואר ראשון בתלמוד וב"א כללי מהאוניברסיטה העברית בירושלים
תואר שני בהיסטוריה יהודית משיבה אוניברסיטה, ניו יורק ארה"ב
דוקטורט בתלמוד מהאוניברסיטה העברית בירושלים (43, נשוי ואב לחמישה)

פרט מפתיע: אני אוהב לאפות לחם, חלות, מאפינס, עוגיות ועוד, ולקרוא ספרי בלשים.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

עד גיל שמונה, רציתי להיות מדען. כשגילתי שבשביל זה צריך להצטיין במתמטיקה, ירדתי מהרעיון. אני ממשיך להתעניין בעולם ואיך הוא עובד, אבל מתמקד בעבר, בימי הביניים ובתולדות ההלכה לאורך הדורות.

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

בשנה האחרונה ללימודי התואר הראשון עבדתי בתור עוזר מחקר בעבור פרופסור מניו יורק. בקיץ, אחרי סיום התואר, טסתי לניו יורק והתארחתי שם אצל סבא של חבר. הסבא הזמין לארוחת שבת את השכנים שלו. מצאתי את עצמי בשולחן שבת יושב מול הבת של השכנים, שהייתה עסוקה בשיחה עם ההורים שלה. תוך כדי השיחה, השכנה הזכירה את אותו פרופסור מניו יורק שאצלו עבדתי (שהתגורר, כך התברר, באותה שכונה). שאלתי אותה איך היא מכירה אותו, ומשם השיחה התגלגלה. כעבור חצי שנה, התחתנו.

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

אני קורא עכשיו את הספר Law in Common: Legal Cultures in Late-Medieval England מאת טום ג'ונסון. ג'ונסון חוקר את מערכות המשפט השונות והחופפות שהתקיימו באנגליה במאה ה-14, והספר מתאר את הסכסוכים הקטנים, לפעמים המצחיקים, שהתגלעו בין אנשים רגילים בימי הביניים, ואת הדרכים השונות שבהן אנשים ניצלו את בתי המשפט ואת הרשויות השונות כדי לקדם את האינטרסים האישיים שלהם. תופעות כאלה אפשר למצוא גם בקרב קהילות יהודיות בימי הביניים, אבל התיעוד מאנגליה הוא מפורט הרבה יותר. לכן מרתק בעבורי לקרוא את כל הפרטים העסיסיים על סכסוכים כאלה שמלפני מאות שנים, ולשאול אם סכסוך כזה או אחר התעורר גם בין יהודים באותה תקופה.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

נסעתי פעמיים לשוודיה כדי ללמד קורס על תולדות הספרות הרבנית בימי הביניים. שני הביקורים היו בחורף – פעם ראשונה בפברואר ופעם שנייה בנובמבר. מעולם לא חוויתי קור קיצוני כמו שהרגשתי בשטוקהולם בשיא החורף. הצצתי מהחלון, הייתי בטוח שאף אחד לא יוצא מהבית בתנאים כאלה, אבל ראיתי ילדים ותינוקות ברחוב צוהלים ורגועים.

אם לא היית באקדמיה, הייתי ספרן.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

כמה חודשים לפני שהתחלתי ללמוד תואר ראשון באוניברסיטה, חבר לקח אותי לבקר אצל פרופ' ישראל תא-שמע ז"ל, חתן פרס ישראל ופרס אמ"ת. כשהוא שמע שאני עובד בספרייה הלאומית, הוא מיד אמר "אז אנחנו קולגות!" התרגשתי מאוד מהצניעות שלו, שאפשרה לו להתייחס לבחור צעיר בתחילת דרכו בתור קולגה. תקוותי היא שגם אני כראש מחלקה אצליח ליצור אווירה שבה כולנו – מרצים, סטודנטים ועובדי מנהל – נרגיש ונהיה קולגות ושותפים לדרך.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:
למד לשונך לומר איני יודע (ברכות ד ע"א).

הכירו את פרופ' מיכאל ריז'יק ראש המחלקה ללשון עברית וללשונות שמיות

ראש המחלקה משנת 2018, שנה שלישית בתפקיד תארים ראשון ושני בביולוגיה מאוניברסיטת מוסקבה תואר שני ודוקטורט בלשון עברית מהאוניברסיטה העברית בירושלים (61, נשוי ואב לארבעה, סב לשמונה נכדים ועוד אחד בדרך)

פרט מפתיע: יש לי כלב מלינואה (כלב רביעי אצלי) וזה פרט חשוב בעבורי, אני רץ איתו בבקרים. אני גם מתרגל יוגה (איינגר), ובשבילי זה כולל גם לימוד סנסקריט וטקסטים בסנסקריט.

ועוד, בסוף שנת 2020, עברתי מבחן וקיבלתי סמיכה של סופר סת"ם.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

רציתי להיות לוכד נחשים. מכאן העניין בביולוגיה. רציתי להיות גם היסטוריון, אך להיות קשור למדעי הרוח בברית המועצות היה פולטי לחלוטין: או להיות בעד המשטר או להיות מועמד לכלא. ההורים שלי כיוונו אותי לביולוגיה. כאשר נפתחו השערים והרב עדין שטיינזלץ ייסד ישיבה במוסקבה, עברתי מן העבודה במכון לגנטיקה הכללית לישיבה. וכאשר עליתי ארצה בשנת 1990 (בגיל שלוש) כבר הבנתי שהלשון זה מה שמעניין אותי ביותר (גם בתוך התחום הרחב שאפשר לקרוא בשם כללי היסטוריה). וכך, נוסף על רוסית ועברית (השפות השמיות שייכות למקצוע ולא לשפות), אני קורא במידות שונות של שליטה אנגלית, איטלקית, צרפתית, ספרדית, גרמנית, לטינית, יוונית. כמו שכתבתי, לומד סנסקריט ומשתדל מזמן לזמן לשפר את השפות שציינתי כאן ומנסה לקבל מושג, אם לא ללמוד, כל מיני דברים אקזוטיים, כמו שפת ילידי אלסקה. ואינני יודע איך להגדיר בדיוק את היכרותי או הדיאלקטים של איטלקית ושפות רומניות כמו פרובנצית או סטאלנית, מדבר די טוב איטלקית, ואילו בשאר השפות, במידה זו או אחרת של קושי.

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

שאלה ממש קשה. אנסה. פעם (בשנת 2002) הייתי בנפולי, חיפשתי בספריות מה שנקרא "גניזה איטלקית", שרידי כתבי-יד יהודיים מקלף שעובדו לכריכות הספרים, במאה ה-17 בעיקר. גרתי באזור שכמו שיתברר היה השני ברעתו בנפולי ותושביו אנשים פשוטים ביותר. ליד הכניסה לבית תמיד ישבו זקנות מקומיות, דבר רגיל בשכונות דומות בכל העולם. כל ערב יצאתי לטלפון ציבורי (עוד לא היה לי פלאפון) לקבוע פגישות למחר עם הספרנים. פעם אחת הסתתרת מאחורי פחי אשפה ענקיים כדי לעשות קידוש לבנה. כעבור כשעתיים, כאשר חזרתי למגורי, התנפלו עלי הזקנות האלה: "התפללת ללבנה, נכון?" "עובדות העבודה הזרה" האלה, ראו בי עובד לבנה. ואחת מהן עוד הוסיפה: "עבדתי אצלם בטורינו, יש להם חג המולד (Natale) בספטמבר".

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

הספר האחרון שקראתי הוא "אינאיס" של וירגיליוס (בלטינית, לצד התרגום לאיטלקית). כעת אני קורא את "מלחמת האזרחים" מאת גאיוס יוליוס קיסר (גם במקרה זה בלטינית ולצד התרגום האיטלקי). ספרים שקראתי יותר מפעם אחת, נוסף על החומש עם פירוש רש"י, הם, למשל: "שלושת המוסקטרים" של דיומא; "אי המתמון" של סטיבנסון; "הרפתקאות החייל האמיץ שווייק" של האשק; ואת קארל צ'אפק "המלחמה בסלמנדרות".

למה דווקא הספרים האלה? קודם כול, כי הם סתם ספרים מרתקים. אך אולי אפשר לומר ששלושת המוסקטרים ואי המתמון אלו הספרים על ההתנהגות האידיאלית לפי כללי צדק וכבוד; הרפתקאות של החייל האמיץ שווייק, על התנהגות האדם בעולם המשוגע של המאה ה-20 (ונראה שגם של המאה ה-21), ושלא כמו ב"משפט" של קפקא, ספר זה מספר על ניצחון האדם ולא על

"אנחנו נעשה ישר. עקום זה יצא מעצמו"

תבוסתו. ואילו "המלחמה בסלמנדרות" מתאר היטב את המרד של עולם השלישי נגד הציוויליזציה שלנו ואת המעמד של מדינה, כמו ישראל, שכולם מוכנים למכור אותה לסלמנדרות כדי להציל את עצמם. אבל זה גם סתם ספר מצוין, רומנטי ואירוני. שלושת הספרים שמבחינתי הם ספרי חובה: בואור ולאנדר, "דקדוק העברית המקראית"; יחזקאל קוטשר, "לשון מגילת ישעיה ממגילות ים המלח"; משה בר-אשר, "תורת הצורות של לשון המשנה" (או ספרו של גדעון הנמו, הנושא את אותו שם). אבל זה רק מבחינתי, כי אני מסתכל מן הפינה שלי, לשון חז"ל ימי הביניים.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

הייתי פעם במנזר של פרנציסקנים בפדולי, לא רחוק מן העיר בנוונטו בדרום איטליה, באמצע שמורת טבע ענקית. מנזר קלאסי, בן המאה ה-17, בניין מרובע מסביב לחצר פנימית, שלוש קומות, ובו רק שני אנשים, אני והספרן המקומי, נזיר כמובן. היה לי חדר נפרד, די מרווח, עם הנוף לחצר היפה עם הגינה, בקומה השנייה; ואילו הספרן גר בקומה הראשונה. בלילה היה מפחיד נורא. מסדרונות ארוכים אין-סופיים חשוכים וריקים, צלילי לילה בתוך השקט (רוחות הנזירים מימי הביניים, מן הסתם) ומסביב יערות וגבעות עד אין-סוף. פעם שכבתי והסתכלתי על מגדלון פינה עם שני חלונות, קצת דומה לראש עם שתי עיניים. ופתאום החלונות, העיניים האלה, החלו בווערות! ושוב חושך. ושוב בווערות! ושוב חושכות. בלי שום קצב או סדר. עבר המון זמן לפני שהבנתי שאלו הפנסים של הרכבים הבודדים העוברים בדרך ליד המנזר שמאירים את החלונות. נשארתי בחיים.

אם לא היית באקדמיה, הייתי, באידאל, שומר שמורת טבע (כי פיראט זה לא מציאותי).

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

יש (היו) הרבה מדי. אני בעיקר תוצאה של השפעות כאלה. אולי אזכר במורה העברית שלי ברוסיה, לב גורודצקי, היום הוא עורך את תרגום התלמוד הבבלי לרוסית ואין לי לצערי קשר אתו. הוא אמר לי שכאשר אעלה, אוכל ללכת לאוניברסיטה לעשות דוקטורט בעברית בארץ. בשבילי זה היה מפתיע ביותר, לא חלמתי על כך אפילו. אבל מאז אמר – כן חלמתי על כך.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

שניים, אחד מסבתא שלי: אם אתה מפוזר תזכור לפחות שאתה מפוזר. שני, מן הסופר והטייס היהודי (הרוסי) מארק גלאי. כאשר בפעם הראשונה הוא היה אמור לצאת בזמן הטיסה לכנף המטוס ולתקן משהו, הטייס המורה שלו אמר: אתה צריך לעשות את זה מהר. אתה יודע מה זה לעשות דבר-מה מהר? זה לעשות תנועות איטיות בלי הפסקה ביניהן.

ועוד אחד, חדש. מהמורה שלי ליוגה, שמצטטת את אחיה, בעל המוסר: אנחנו נעשה ישר. עקום זה יצא מעצמו.

לו רק הייתי יכול לפעול לפי שלושת הציטוטים האלה.

"תמונה אחת שווה אלף מילים"

(קונפוזיוס)

המחלקה
לאמנות יהודית
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בראון

הכירו את פרופ' מרים ריינר ראש המחלקה לאמנות היהדות

מכהנת בתפקיד משנת 2020/21, דוקטורט בתולדות האמנות
מהאוניברסיטה העברית בירושלים

תחביבים: אוהבת לבשל, לצפות בסרטים, לשמוע מוזיקה של
לאונרד כהן, לשחות ולטייל בטבע.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

תמיד אהבתי יצירה ואמנות. תמונות ותצלומים משכו אותי
בעקבות הכוח התקשורתי שלהם, וגם היום אני חושבת שהמשפט
"תמונה אחת שווה אלף מילים" נכון. לדעתי תהליך יצירת האמנות
– דמיון חזותי ויכולת להביע רעיונות ורגשות דרך יצירה חזותית
– הם מרגשים ועוצמתיים מאוד.

שתפי אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

פעם מצאתי את עצמי נעולה אחרי שעות הביקור בבית הקברות
היהודי בקראקוב, זה היה כשעליתי לקברו של האמן היהודי
הפולני מאוריצי גוטליב.

גוטליב, שחי בשנים 1879-1856, נחשב אמן יהודי חשוב. חייו
הקצרים ואהבה טראגית נתנו לאמנות שלו הילה רומנטית,
אבל יש בו וביצירתו יותר מזה. גוטליב גדל באווירה משכילה
בגליציה, באזור של פולין שהיה אז חלק מהאימפריה האוסטרית-
הונגרית. הוא פגש ברבותותיו וברב-לאומיות במהלך לימודיו
בקראקוב, בווינה ובמינכן, ואלו עוררו אצלו שאלות של שייכות
וזהות, והחיפוש אחר ביטוי אישי, לאומי ואוניברסלי בא לידי ביטוי
ביצירתו. עיסוקו בסוגיות האלה מאפשר להתחבר אליו גם היום.

[בקישה זה, תוכלו להתרשם מציור אחד של גוטליב בשם
"Ahasuerus" – "היהודי הנודד" \(1876\).](#)

מה הוא הספר האהוב עליך?

"הארנבת עם עיני הענבר" מאת אדמונד דה-ז'ול. הספר מספר
סיפור מרתק על משפחת אפרוסי, משפחה יהודית של בנקאים
וסוחרים שעלו לגדולה במאה ה-19 באירופה. כמה מחברי
המשפחה היו אספני אמנות. המחבר, אחד מצאצאי המשפחה,
רוקם את הסיפור המשפחתי סביב אוסף מיוחד של נצקה,
פסלונים יפניים. האוסף עובר בין חברי המשפחה, בין דורות וערים
ומקשר בין תקופות של שגשוג והצלחה ובין רדיפות בזמן השואה,
הישרדות והשתקמות שאחריה. השילוב הזה בין אהבה כלפי
היצירה האמנותית והעולם האסתטי ובין גורלם של יהודי אירופה
מדבר אלי באופן אישי וחזק.

מהי יצירת האמנות שהטביעה בך חותם עמוק ביותר?

"חדר שינה" של וינסנט ואן גוך (1888-1889): סדרה של שלושה
ציורים צבעוניים ועליזים, המתארים את חדר שינה של האמן
בעיירה הצרפתית ארל. ואן גוך, הצייר ההולנדי המפורסם, צייר
ציורים שבמבט ראשון נראים פשוטים, נאיביים ואף ילדיים; אך

זוג הכיסאות הריקים, זוג הכריות במיטה הריקה ותמונות הגבר
והאישה, שתלויות על הקיר, מצביעות על המציאות אחרת:
בדידות כואבת וזעקה לזוגיות, לאינטימיות ולהגנה.

[ראו בקישור זה את סדרת היצירות של וינסנט ואן גוך "חדר שינה"
\(1888-1889\)](#)

מהן שלוש היצירות שהן בבחינת חובה להכיר בתחום האמנות היהודית?

אלה היצירות והקישורים להיכרות עמן:

[הגדת סרייבו \(1350 בקירוב\)](#)

[בית הכנסת מגוודזייץ \(1650, שיחזור במוזאון POLIN, ורשה
\(2013\)](#)

["יהודי באדום בהיר" של מארק שאגאל \(1915\)](#)

מהו המקום הכי מפתיע שהגעת אליו בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

הארמון של משפחת פוזננסקי, בעיר לודז' שבפולין. משפחת
פוזננסקי היתה משפחת תעשיינים יהודים, ובארמונה הציגה
ציורים שהאמן היהודי הפולני שמואל הירשנברג (1865-1908)
יצר בעבור המשפחה ב־1903. ציוריו עדיין מקשטים את חדרי
הארמון.

הביקור בארמון המרשים, שאפשר לראות חדר אחד בו [בקישה זה](#),
היה קשור למחקר שערכתי עם פרופ' ריצ'רד כהן מהאוניברסיטה
העברית בירושלים, והספר שכתבנו על הירשנברג בעקבות המחקר
עתידי לצאת לאור בקרוב.

מה מאפיין את החיים שלך כאשת אקדמיה בתחום האמנות בכלל והאמנות היהודית בפרט?

החיים האקדמיים כחוקרת אמנות מזמנים נסיעות מרתקות,
ביקורים במוזאונים ובגלריות ברחבי העולם וקשרים עם אנשי
מקצוע מעניינים – לא רק אנשי אקדמיה, אלא גם אוצרות
ואוצרים של האמנות, אספנים ואמנים. המחקר בתחום האמנות
יהודית מוביל לביקורים במקומות ובאתרים מרוחקים ובעולמות
שיהודים חיו ויצרו בהם. הקשרים בין יצירת האמנות ובין
ההיסטוריה והמורשת היהודית חושפים קשרים הדוקים בין
היהודים ובין העולמות הסובבים אותם.

**אם לא היית באקדמיה, הייתי מעצבת פנים ו/או שף
במסעדה.**

ציור שמלווה אותך:

[יצירה של ג'קסון פולוק: Number 1, 1949, כדאי להתרשם ממנה
בקישה זה.](#)

פולוק (1912-1956) הוא אמן אמריקני, השייך לתנועת
האקספרסיוניזם המופשט, הוא צייר תמונות שמביעות בדרך
עוצמתית ואישית את כל המורכבות של העולם שאנו חיים בו.

הנבחרת שלנו מזמינה אותך להצטרף למסע אקדמי משנה חיים

הפקולטה למדעי היהדות – לשכת הדיקן
jewish.info@biu.ac.il • 03-5318233

לימודי המזרח התיכון
Mideast.Dept@biu.ac.il • 03-5317407

לשון עברית ולשונות שמיות
Hebrew-Language.Dept@biu.ac.il • 03-5318226

אמנות יהודית
rachel.hanig@biu.ac.il • 03-5318413

תולדות ישראל ויהדות זמננו
Jewishhistory.Dept@biu.ac.il • 03-5318353

לימודי ארץ־ישראל וארכאולוגיה
Israel-Studies.Dept@biu.ac.il • 03-5318350

תנ"ך
Bible.Dept@biu.ac.il • 03-5318229

תלמוד ותורה שבעל־פה
Talmud.Dept@biu.ac.il • 03-5318612

פילוסופיה יהודית
Jewish-Philosophy.Dept@biu.ac.il • 03-5318421

ספרות עם ישראל
Hebrew-Literature.Dept@biu.ac.il • 03-5318235

החוג הרב־תחומי למדעי היהדות
multi.judaic@biu.ac.il • 03-7384397

הפקולטה
למדעי היהדות
אוניברסיטת בר־אילן

